

SZÉKELY HIRLAP.

Politikai és társadalmi lap s a „Jogász-Egylet“ közlönye.

Szerkesztői szállás:

Szent-Miklós-utca 791. sz. hová a lap szellemi részét illető cikkek küldendők.

Kiadó-hivatal:

A ref. főtanoda könyvnyomdája, hova az előfizetési pénzek és reclamatiók küldendők.

Hirdetési díj: Egy háromszor hasábozott garmond sor ára 6 kr; bélyegilleték minden hirdetés után külön 30 kr.

A hirdetési díjak előre fizetendők.

Hirdetéseket elfogad: helyben a kiadó-hivatal; Pesten: Lang Leopold, (Erzsébet tér, 9. sz.) Bécsben Haasenstein és Vogler (Non-Markt 14. sz.)

Megjelenik e lap

minden szerdán és szombaton egy egész lven.

ELOFIZETÉSI ÁR:

Félévre 3 frt.

Negyedévre 1 „ 50 kr.

M.-Vásárhely, 1875. aug. 20-án.

Az első foku bíróságok tervbe vett, s részben már meg is kezdett újbóli rendezése és szervezése ötletéből nem rég tüzetes cikksorozat jelent meg ezen lap hasábjain, melyben a kérdés megoldására egy gyakorlatias indítvány hozott volt javaslatba. Nem a mi hibánk, hogy az illetékes helyen figyelembe nem vétetett, majd a következmények megmutatják, hogy melyik felfogás volt helyesebb.

Mi, kik az utóbbi 15 év alatt már négy rendbeli bírósági rendezést és szervezést éltünk keresztül, tudjuk azt nagyon jól, hogy az, ugy a társadalmi téren, mint a magánosok érdekében bizonyos foku megrázkodtatást idéz elő, melynek hosszú időre való kihatásai lehetnek részben kedvezők, de épen úgy lehetnek sok tekintetben hátrányosak.

Épen maga az igazságszolgáltatás levén ki-egyenlítő, s döntő tere az érdek összeütközéseknek, a bizalom és megnyugvás szolgálhatnak biztos alapjául, miknek hiányában szenved a köz és magános egyaránt, s a mennyiben veszélyes lehet az illetéktelen helyi és személyes igények előtérbe tolulása, épen úgy valódi bizalmat és megnyugvást csak is egy helyes és következetes igazságügyi politika követése kelthet.

Már előre lehetett gondolni, hogy első foku bíróságaink legújabb rendezése és szervezése több tekintetben, s több oldalról fog elégedetlenséget kelteni. S épen azért minket legkevésbé sem lepett meg, az utóbbi időben a fölött nyilvánult sérelmi mozgalom. Nem tudjuk, hogy az intéző körökben minő felelet van készülöben a már megszüntetni rendelt törvényszékek székhelyei s vidékei részéről menesztendő külldöttségek kérelmére, vagy írásbeli előterjesztéseire; de azt látjuk, hogy némely vidék bajosan tud és akar kibékülni állítólagos sérelmeivel. Mi fog történni, ha nem-sokára a személyi kérdések is napirendre fognak kerülni?

Mi közelebből az erdélyrészi körülményeket ismerve, s azok által közvetlenül levén érdekelve, egyelőre megnyugvással vesszük a hét törvényszék megszüntetése iránti fensőbb intézkedést, mert mi, habár nem csekély fontosságot tulajdonítunk is a bíróságok száma és elhelyezése iránti kérdések megoldásának, de az igazságszolgáltatás, s a nagy közönség érdekeire való tekintettel mindenestre a személykérdés szabatos megoldását tartjuk mindenkifölött a legfontosabbnak.

Bármilyen jó legyenek ugyan is törvényeink s fensőbb rendeleteink, ha azok nem szabatosan alkalmaztatnak, s hajtatnak végre, igazságszolgáltatási tekintetben czélt nem érhetünk.

A bírák és bírósági hivatalnokok jelleme, képzettsége, munkaszeretete és tevékenységének ered-

ményessége együttesen teremtik és alapítják meg a személyek iránti megbízhatóságot.

Ha az igazságot kereső, vagy is perelő közönség higgadtabb része mindezen tulajdonságokat nem feltételezi, avagy nem feltételezheti bíráiról s egyáltalában a bírósági hivatalnokokról, nem a törvény és rendeletek megtartásától, hanem a véletlen esélyeitől, vagy más mellékes körülményektől várja ügyének eldöntését, az pedig semmiesetre sem fér össze az igazságszolgáltatás méltóságával.

A bíróságok székhelyei megállapításánál, vagy azok elhelyezésénél netalán történt tévedések könnyen észrevehetők, s orvosolhatók, de nem ugy a személykérdések hiányosságai. Mert a képtelenség, mulasztások, s bármint hibák palástolására s mentegetésére némely emberben a bírói képesség hiánya mellett is van leleményesség, s bátorság, s hol van a törvény, mely e tekintetben egy határozott kulesot megállapítani képes? Avagy talán a fegyelmi eljárás utja?

Szomorú dolog és szánandó állapot az, ha nagyobb mérvben fordulván elő fegyelmi vétségek, s az iránti panaszok a fegyelmi vizsgálatok és tárgyalások miatt rendes hivatali teendőik elvégzésében kell zavarni a bírákat, s bírósági hivatalnokokat. A fegyelmi eljárások tehát, habár részben nem mellőzhetők, de csak is magukban kellő garantiát nem nyújtanak az igazságszolgáltatás iránti bizalom és megnyugvás fenntartására. A nyilvános és különösen a titkos üzemek megakadályozására, s az igazságszolgáltatás köréből való teljes kirekesztésére pedig kellő alapot és támpontot nem szolgáltatnak. Az egyén önbecsérzetével párosult erkölcsi felelősség érzete tehát az, mi egy bíróban, vagy bírósági hivatalnokban a megbízhatóságot megteremti s feltünteti.

A bírói hivattalal járó, vagy is jobban mondva járnai kellettő bizalom és jogositvány, társadalmi állás és várakozás méltán követeli meg a kar minden egyes tagjától, hogy ne csak rideg kötelességérzet s önző hajlamai, hanem egész életirányában, s hivatalos működésében megfelelő nemes ambitio által legyen áthatva s vezérelve, mert csak ugy részesülhet kartársai, mint a nagy közönség részéről hivatali körében, mint azon kívül kellő tiszteletben és becsülésben, a mi nélkül hiányzik a nimbus, melynek minden bírót övezni kell, s ez esetben méltán kesereg az igazság istenaszszonya.

Ilyen meggyőződés vezérelte felfogással várjuk mi a személykérdések iránti fensőbb intézkedéseket.

— Az igazságügyi miniszteriumban gyorsan készítik a törvényjavaslatokat. Mire oly nagy szükségünk volt, a rendőrkihágási és békebíróági törvényjavaslat is készen van. A rendőrkihágási ügyet; tehát az összes mezei, vadászati, erdei, politikai, ipari, halászati rendőrbí-

ráskodást a hatóságokra bizza; megyékben a szolgabírókra, városokban a tanácsra, mely aztán egy senatort vagy kapitányt bizna meg az ügyek elintézésével. A másik (a békebíróági) javaslat, a bagatell-ügyeket bizza a hatóságokra, még pedig a községi előljárókra 20 frt értékig, a szolgabírókra és városi tanácsokra, illetőleg ezek megbízott közegére, 100 frt értékig minden polgári ügyet. Ezzel a bagatell és kihágási ügyeknek sokkal szélesebb értelem van adva, mint pl. Ausztriában és a királyi törvényszékeknél csak a szoros értelemben vett bűnügyek és az 500 forinton felüli polgári keresetek maradnak; mert a 100—500 forintos keresetek a járásbíróságokra lesznek bizza. Így tehát nagyon megapad azon ügyek száma, melyek miatt a netalán távolabb eső törvényszékhez lesz kénytelen a polgár folyamodni. Ugy, hogy a törvényszékek elvesztése feletti panaszok nem lennének oly gyakoriak és élesek, ha az illető városok e reformokat figyelembe veunék.

— A büntető törvényköny javaslatának tárgyalására összehívott enquette szintén szorgalommal folytatja tárgyalásait. Hírszerint ezen javaslat még az idén tárgyalatni fog a képviselőházban is.

Szépművészetek hazánkban.

I. Festészet.

(Folytatás.)

Bonat, Bonnegrace és Bouguereau festményei mellett, melyek utóbbika egy „Madonna,“ egy új irányt jelöl; megemlítendő Cabanel „Tamár“-ja, mely, miként a szentírásban, ugy itt is egy egész drámát képvisel.

A tárgy Sámuel II. könyvének XIII. részében van leírva.

Absolonnak, Dávid fiának igen szép hugába: Tamarba, Amnon Dávidnak egy másik fia belé szeretőn, megcsalta és nem vette nőül, sőt elűzte magától. „Hamut tölte azért Tamár az ő fejére és a tarka szoknyát, mely rajta vala meghasogatá és kezét fejére kapcsolván Absolon bátyjához ment és esetiét elpanaszolá.“

Ezen képben az alakok minden mozdulata a bensőség kinyomata.

Doré Gusztáv-nak is érintjük pár képét.

Az egyik egy egész falat elborít és Danté költeményéből van véve, a midőn a kárhozottakat a kigyók marcangolják.

A kép egy dombján Danté és Virgil, körülöttük a kigyók által marcangoltak lelkei egy kísérties fény által megvilágítva. Compositiv rendezés és rajz, minden mesteri, de borzasztó és az ember önkéntelenül visszariad a gondolattól; „hát onyi szenvedés sem érne véget?“

A másik az új testamentumból Lukács evangéliumának XXII. részéből van véve és azon jelenetet ábrázolja, midőn Judás bemenne a papi fejedelmekhez, hogy elárulná Jézust.

Egy nagy terem nyitott ajtaján átláthatni Jézust, a midőn felemelt kézzel inti a körülötte özőnlő sokaságot. Benn ül Kaiphás tanácsosaitól körülvéve, előtte Judás a tettetés ördögével arcán, az írástudók bizalmatlanság, öröm és fufangosság kifejezésével.

Ugy hisszük, e kép Doré legszebb műve.

A két Glaize apa és fia állított ki műveket, melyek közül az előbbinek „A házasságtörő asszony Krisztus előtt“ sikerült képe.

Lefebvre Chloéja mámorító szépség; de nem az a Chloé, melynek másik neye Ceres Demeter, kinek védőszárnyai alatt állt a zöldelő természet és kinek alakját

Praxiteles oly művészen megörökíté; hanem egy más, ki ma is él, kit csak Lefebvre-nek szabad mintául használni, ki nem ideál, mint ama Chloé, hanem a természet most diszló egyik tökélye. Ezen Chloén nem látszik a szenvedés elrablott leányáért; ez csupa érzés, csupa szerelem, csupa báj és minden öltözte egy arany karperecz.

Az ifjú orosz Harlamoff arczképeiben hatalmas erő fölött rendelkezik és rendkívül gyors carriert csinált.

Laurens két nagy festménye „Róbert francia király exkommunikációja,“ „az interdiktum“ egész nap fogva tartja a nézőt.

És végre befejezzük szemlénket Neuville két harci képével. „Az 1871. év január 19-iki villersexel-i roham“ és „egy meglepetés Metz vidékén.“ E két kép annyira megközelítette a tökélyt, hogy csak azért nevezzük non plus ultrának, mert Neuville tavalyi képei: ütközet a vasut töltésen és az utolsó töltés láttára is azt kérdeztük? vajon hol fog-e mesteri kéz megállapodni?

E megkezdett cikksorozat között az olasz iskolákat is részletesebben akartuk ismertetni, mintegy érdekeltség felkeltése tekintetéből saját művészetünk számára; de miután e hó végével nyílik meg a pesti Eszterházi képtár és szeptember havában fog megtartatni Flórenczben Michelangelo négyszáz éves emlékünnepe, önálló cikksorozatban fogjuk összefoglalni az olasz iskolákat és egybefogjuk kapcsolni az Eszterházi-képtár ismertetésével és a flórenczi nevezett ünnepély leírásával; és most áttérünk második szakaszunkra.

II. Szobrászat.

Képző-művészetek neve alatt értjük széles értelemben mindazt, a mi a szemnek dolgozik, tehát a festészetet, szobrászatot és építészetet is; de szoros értelemben csak a festészet és szobrászat tartozik ide és azért mi ez uttal az építészetéről nem teszünk említést.

Átalános szokássá vált ősi időktől fogva az imádott istenségeket érzékiileg megfoghatóvá tenni, mi ellen ugyan hatalmasan küzd az érettebb értelem, de azért még sem tagadhatja meg lételének jogosultságát, miután ezen alapon emelkedhetett csak a művelt vallási fogalom oly magaslatra, melyen a figyelmet lebilincselheti.

Ha az Istenség a kebel öntudatának fogalmai szerint a legmagasabb lény és mint ilyent csak úgy ismerhetjük el, ha befolyásának és hatalmának jelenségeit a világra és körünkbe tényleg tapasztaljuk is, akkor a lehetőség általánossága phantasiánktól már nincsen távol,

hogy a képet is megalkossuk magunknak és ha érettebb fogalmakkal rendelkezünk, akkor e legfelsőbb lényt mindenségében, szellemességében és láthatatlanságában fogjuk képzeletünkbe megteremtteni.

A régiek ifjabb fogalmaikkal az istenséget a hatáskör részleteiben keresték megfoghatóvá tenni és azért teremtetett meg ama merész alakításuk az istenek tiszteletére.

Igy jöttek létre az indiai, babyloniai, aegyptusi, görög, római stb. népeknél az isteni alakok és ámbár egyes felvilágosodott szellemek Socrates, Plató, Seneka, Márk, Aurel stb. az istenséget alakban megfoghatatlannak tanították és a héber vallás a faragott képeket tiltotta, még is azon ősi kor szellemének kifejlődésében semmi gátot nem vethettek; sőt Mózes ércz kigyója is tanusítja, hogy egy nagyobb szellemi áramlatnak kellett következni, mely a fogalmakat a helyesebb utra terelje.

Maga a héber vallás minden tilalmi daczára szer-tartásaiban alakba öntötte Istenségét, erre utalnak azon tételek, hogy az istennek érzékei vannak és a ki azt látja, meg kell halnia, hogy Jehova a cherubin szárnyai közt a Mória hegyen, vagy az égben lakik.

Csak a keresztény vallásnak volt meg azon tisztasága, mely által lehetséges lett volna az istenitisztelet eszményi voltát teljesen megállapítani és távol tartani az emberi képzelet minden fogalmait a képek imádásától és a láthatatlan fogalmak alakításától.

Azonban ez nem következett be és a képtisztelet utat tört magának a keresztény vallás minden józansága daczára és pedig azért, mert ámbár az első századokban a pogány cultus nagy mértékben távol tartá félelmes volta miatt a képek tiszteletét, a keresztény vallás terjedése magához ragadván a pogányságot is, lassanként kibontakozott tartozkodó helyzetéből, a szolgaság jármát levetvén imponálni kezdett és hogy tartossá tegye magát s a fényes külsőhöz szokott megtértek hitét, hasonló fényt igyekezett adni saját szertartásainak is.

Előbb gazdag képlelet tört utat magának a magány életbe; falakon, serlegeken, lámpásokon, peccsnyomokon, síremlékeken: a kereszt; a pásztor, a kos, a bárány, a halak, a hajó, a kakas, a galamb foglaltak helyet; azután a karpokratuisok, ophiták, basilidiamusok összejöveteleiknél Krisztus képeket állítottak fel, míg 305-ben az elvirai synodus már tilalmat bocsátott ki a képek kiakasztása ellen a templomokban.

csillog, vékony szalagokban húzódva el; a kender kuszáltan van összefonódva, borzas fejéből még csepeg az esőviz. — A hold szinte igyekezett utólnérni a napot, mert nemsokára elérte a hegy ormát s utolsó búcsusugarat lövelve ránk, sötétben hagyott. Azaz: nem hagyott még sem teljesen magunkra, mert velünk voltak a méla csendességben annyit mondó csillagok; ayomunkban volt a fenyvek hajait simitgató esti szellő, mely vigan játszott az itt-ott elszortan kigyuló pászortűzek lángjaival, majd ájultan rogyott a esemeték keblére, melyek könnyeden hajoltak meg édes terhe alatt.

Uton, útfélen tüzet gerjesztettek a jövő-menő borvizesek, a szekerek rendetlenül bujtak el a fenyvesek árnyában, a lovak széllel legelték le a havasi buján tenyésző tápláló burjánt, míg gazdáik széltében-hosszában heverték a tűz körül meleg bundáikon, csak a hortyogás törte meg a csendet, s a szegény mezei tücsök háttérbe szorítva a nemes nevelés által, csak néha-néha vegyítette bele zöngicselését; a többi állatok már nyugodtak, csak egy-egy denevér csapkodott el még fejünk fölött. A borvizesek nyugodtak, s a csillagok nevelték a mosolygó égről, mint vergődünk a vízben, sárban föl a hegytetőre.

11 órakor volt, midőn a „Közrez“-re kiértünk, honnan ismét új panoráma terült el. A völgyekbe már leereszkedett a köd, melyből úgy tűntek föl a hegyes-csok, mint a nyugodt tenger hajjai közül a sötét szirt.

Mínél tovább mentünk, annál változatosabb volt a táj; minden útkanyarulattal új tájkép tárult föl a fenyveseken át kiragyogó csillagokkal. Legmegragadóbb látványt nyújtott az üveghuta megpillantása. A ropogó tűz sugarai, a két oldalon levő két nagy kapun át, rémes világot vetett a csillagok gyöngye világításába; ép úgy nézett ki, mint egy tűzszárnyu iszonyu fekete szörny, mely lomhán dölve el, kiterjeszti elmosódó szárnyait.

Éjfélét üt a toronyóra, ha lesz; de mivel nem volt, végig képzeljük, mint kongja végig a tizenkettőt s hangzik el; mint némul aztán el, s mint esik vissza minden ismét ama nesztelen csöndbe, melyben az előtt szunyadozott.

Felértünk „Felső-Borszék“-be, hol balfelől elhagytuk a Lázár-fürdőt s nem messze tőle szállást vettünk

Azonban ez mit sem használt, úgy, hogy a 8-ik században már templomokban, palotákban, magánházakban a szobrok és képek szolgálata az egyházi élettel, úgy szólván összeforrt és e cultus annyira ment, hogy világitással, tömjénrel, gazdag öltözetekkel, ékszerekkel és mindenféle nyilvános jelekkel adatott tudtára a tömegnek, hogy milyen befolyás van tulajdonitva ama faragott képeknek, melyek egy-egy vértanunak történeti alakját, vagy a legfelsőbb lénynek emberi fogalmak alkotta képét mutatják.

A korábbi századokban a kelet és később a dél és nyugat vette át ezen nagy mérvű dolatriát, melyhez azután hazánk is hozzá csatlakozott, miután Szent István felvette a kereszténységet.

(Folytatása következik.)

Jogi szemle.

Prosper Despine marseilli orvos, nézetei a büntetésekkal való bánásmódról nézve.

(Dr. Kraft Ebinger után.)

A büntetések pszichológája (lélektana) azoknak jogi felelőssége, a büntett és téboly megkülönböztetése, a büntettek elhárítása, a büntetések megbüntetésének módja és azok erkölcsi javulásának lehetősége, oly fontos társadalmi kérdések, melyek napjainkban bizonyára minden művelt ember előtt ismeretesekek. Ezen kérdéseket ép oly alaposan, mint érdekesen fejtette meg Despin Prosper marseilli orvos. Ezen szakközölny érdekében vélünk tenni akkor, midőn a tisztelt olvasókat nevezett szerző eszmemeneteivel megismertetve, alkalmat adunk a kimondott elvek megbirálatására. Saját bírálatunkat azonban alkalmasabb időre hagyjuk, nehogy a szerző által összegyűjtött bő anyagot, hely szűke miatt, meg kelljen csonkítanunk.

Az erkölcsi akarat. Az erkölcsi akarat, vagy is az ethikai jó és rossz felismerése (a megkülönböztető tehetség), valamint a vágy a jó ösztön követésére, s a rossz megfékezésére egy velünk született ösztönszerű és nem értelmi úton szerzett tehetség, mert az értelmi és ethikai miveltség nem halad egymással párhuzamban, értelmileg alant állók, erkölcsileg jól kifejtettek lehetnek és erkölcstelen szülők rossz példája daczára, azoknak erkölcsileg jól constituált gyermekei erőnyesek lehetnek.

egy szobában. Helyesen be volt rendezve, az ágyban egy szalmazsák nyugodott, a pamlag pedig a fal mellett álldogált, várva, hogy már üljön valaki rája is. A pamlag hátát átfektettük a szalmazsákon, úgy, hogy véggel a pamlagra ért, s még „jó éjszakát“ sem volt időnk mondani, úgy elszenderültünk.

Reggel fölébredtünk, de a kőlágyaságú párna behatása folytán, horgos nyakkal. Dehogyan, csak hogy...

Ki a „Kossuth-kúthoz“, hol már 9 óra levén, alig találtunk egy-két vendéget. Ezen kúthoz 1½ ól széles-ségű út vezet ki, mellette fődött sétatény van északról, körülötte összetalálkoznak az utak mindenfelől, s fődetlen sétatény övezi az illatos fenyvek hűsében. Folytatva útunkat a Lobogó-fürdőhöz értünk (a fürdő két részre oszlik: az új- és ő-lobogóra, az elsőben két tükör van, azonban mindkettő egyenlő hideg, 9.2°C.), hol társam meg is fürdött. Néhány lépésnyire a Lobogótól van a melegfürdő, melyben két lövőgép melegíti a vizet, mely a Lobogóból nyeretik szivattyú által.

Délelőtt még egy kirándulást tettünk a nyugatra fekvő „Erdei kúthoz“, mely a legerősebb a borszéki ásványvizek között 6.87°C. Ez is, mint a „Kossuth-kút“, a fenyvesek mélyében van, s néhány domb megmászásának fáradsága díján, mely ¼ órába kerül, élvezhetni az üdvös befolyású gyógyvizet, melytől 8 lépésnyire a leg-tisztább édes-víz bugyog föl. Sajátképen két forrás van, azonban az egyiket feltűnő kénzaga miatt nem igen használják, míg az első a kirándulási helyek között foglalt helyet, s a vendégsereg reggelenként tömegesen tolong (midőn jó idő van, nem most, mikor a harmat is eső alakjában hull le) a gyógykút körül, mely mellett szintén van kis sétatény.

Visszajövet betértünk a rétre, melyen a „Pásztor-kút“ buzog föl, mely azonban sem kelendőségben nem részesül, sem pedig a vendégektől nem látogatatik. Szép és jó is a forrás, csak hogy társai még szebbek és jobbak; mert ennek még csak kezdetleges faköpi foglalja magában a fölbuzgó vizet, melynek kifolyása egy lera-kódott körétegből álló medenczébe történik. Mint nem tudják megbecsülni! — így sohajtott föl társam.

— Alig hiszem, hogy a gazdag ember földre hajolna a krajezáért — ezzel folytattuk tovább vissza útunkat.

TÁRCZA.

Gyergyóból, 1875. aug. hóban.

„A föld forog,“ még kétségbe vonhatnók, ha tökéletesen be nem bizonyították volna, mert a folytonos szép esőzésekből csak erre lehet következtetést vonni. Az ég eltűnt azurkékjével szemünk elől, s ha néha-néha egy-egy darabka helyen leveti is a felhő fátyolát, azért történik, hogy egészen el ne feledjük. Bizony! bizony! ha így tart még soká, a termés tönkre megy, melyet a július 21-ki jég a földre vert már úgy is.

Július 17-dike óta két nap telt el eső nélkül, a folytonos egyhanguság annyira lehangoltá levé a kedélyeket, mintha mindenkit egy hosszú álomból ébresztenének föl. Ma már nem „találkozunk“ senkivel össze az utcán, hanem „összeütközünk,“ mert a menésre annyi figyelmet kell fordítanunk, hogy fölneznünk sincs idő, s ha ez megtörténik úgy hébe-hóba, könnyen a sárban ébredünk fel. Ily körülmények között nem csoda, ha a levertség közös és a ritkán jelentkező vidámság csak tetetett. Az egyes családi mulatságokban uralkodni szokott örömet nem lehet oly mérvben föltalálni, mint máskor. Csak örökös küzdés, folytonos unatkozás.

Azonban, mint említém, két nap mégis telt el eső nélkül, s a lehetőséget látva, nem akartuk használatlanul hagyni e napokat. Föl is használtuk a mennyire csak lehetett.

3-án este 7 órakor útra keltünk Borszék felé egy kollégámmal, ki utazni indulván, Gyergyót is útba ejtette, s nagyon természetes, hogy Borszéket nézetlenül hagyja.

A nap ép lemenőben volt s a hegyek derekait övező felhőkön, a szírvány színében tört meg vöröses sugara, bíborral szegélyezve a láthatár alját. A vízben, lében álló föld egész ellenkező képet nyújtott az egen előlő bájjal szemben. A búza és árpa fejvesztetten emeli föl szarát (a 21-iki jég a búza és árpa fejét összetörte), a rozs törten hajol a földre, között a hegyekről leereszkedő víz

A lelkiismeret ezen erkölcsi értelem szövege. Azon ember, kinek erkölcsi értelme hiányzik, tisztán érzéki hajlamai szerint, tehát szükségképpen önzőleg cselekszik.

Vannak erkölcsös tudatlanok, kiknél nem csak minden erkölcsi érzék, de annak kifejleszthetősére még a képesség is hiányzik.

Ha ilyenek roszat nem tesznek, akkor az vagy csak önző ellenérdekből, vagy a cselekvési ösztön hiányából történik.

Az erkölcsi érzék felkölti a jó tettekre való törekvést és a rosztól való tartózkodást; egy harcot költ az el az öntudatban. Midőn arra ösztönöz, hogy tegyük a jót önmagáért. Az önző hajlam küzd az etikailag erkölcsös érzelmekkel és ítéletekkel, és ha a harc nem az utóbbiak javára dől el, szükségképpen a megbánás érzete támad.

A jót részint önmagáért, részint az önelégültség önző érzetéből, s az egy jó tett által előidézett kellemes lelki állapot kedvéért teszik.

Rendesen csak egyéni megnyugtatósunkért, s a lelkiismeretből való félelemből teszünk jót; a jó tettek igen csekély része önzél.

Legtöbb esetben a kötelességérzet csak hiányosan van kifejlődve, s a tettek csak addig jók, míg az egyéni erkölcsi megnyugvásra való önző vágy az érzéki rosz ösztönök uralja. Itt az erkölcsi értelem nincsen a magamagaslátán, s könnyen elnyomatik. Ha az erkölcsi értelem hiányaihoz rosz hajlamok és ösztönök is járulnak, kész a gonoszterv.

A lelkiismeret megismerteti velünk mi az erkölcsi jót és rosszat; és egyúttal vágyat ébreszt bennünk a kötelességünkkel teszi amant követni, ezt meg kerülni.

Mentől fejlettebb az erkölcsi érzék, annál tisztább az öntudat. Ez egy önkéntelen eszméleti előmenetel. Annak szava nem hagyja magát elnyomatni. Ha az öntudatban hiányzik, akkor annak az erkölcsi érzék hiánya az oka. A megbánás ilyenkor vagy egészen kimarad, vagy csak a tettnek önző okokból való fájtalásában áll.

Ideiglenes hiányának csak egy téves szenvedély által való elnyomatása lehet okozója, melynek elmúltával szükségképpen érvényre kell hogy emelje magát.

Az erkölcsi érzékkel nem bíró büntetett csak annyira és addig bánja meg tettét, a mennyire az reá büntetést hoz és neki bajt okoz. Az erkölcsös embernél a lelkiismeret furdalásai a bűnhődésnél tovább tartanak, s csak az idő képes erkölcsi fájalmát orvosolni.

Megnéztük a „Zuhany“ Új- és Ó-Sáros-fürdőket, mely utóbbi egyedül főtelen a fürdők között, a többieknek deszkaburkolatuk van és pedig nem egyszerű, mert a Lázár-fürdő burkolata, mely egy gyönyörű pavillon — festve és a főmagaslát körül négy kis toronnyal — 7000 forintba került, egy előcsarnokot, két toalette-szobát, hét szobát és két családi vetkező-szobát foglal magában.

A Lobogó burkolata, mely 3 tükört foglal magában, 13,000 forintba került, s két toronyszerű kiemelkedés van, az egyik az Ó-, másik az Új-Lobogó fölött. Mindenik burkolat csinoságában a színes üvegek helyes csoportosítása és egyszerű tarkasága a főtényező, mely egész üde színt kölcsönöz ezen építményeknek.

Délután felszerelve magunkat, kirándulást tervezünk a „Medve-barlang“-okhoz. Útunk fenyvesek között vitt, míg Közép-Kerekcsékre kiértünk; onnan délre véve útunkat megérkeztünk a nevét teljesen megérdemlő „Tündérkert“-be. Megpihenni ledőlünk a zöld pázsitra, egy nagy fenyő árnyába. A körülöttünk elterülő zöld szőnyeg színe közé csak az ég kék mennyezete vegyült! Kipihenés után ismét lóra ültünk, természetesen oly lóra, mint Petőfi vándorlegénye, s az „Óriási hasadék“-ba néztünk le egy kiálló szirtfokról, mely, mint a századok sirja, felelő mohos falaival lábaink alatt több ölnyi mélységben. Miután kívülről megsejleztük, leereszkedtünk a hasadékba, mely mohos falaival és a tetején behajló lengő bokrokkal megragadó látványt nyújt; a természet templomába képzeljük magunkat, önkénytelen szakad föl egy szohaj keblünkől, imát rebeg ajkunk a nélkül, hogy akarunk. A hasadék bejáratánál a légváltozat lep meg, a nyomasztó hőség egyszerre üde hideggé változva. A falak látása rideg tisztetletet gerjeszt bennünk, úgy futnak le a mohos kőszirteken a gyöngyöző vizecseppek, mint a tisztos öreg szeméből fakadó könnyek. Nagy vagy oh természet!

A hasadékba három barlang nyílik, azonban csak az elsőbe mehetni be 10—12 ölnyre, míg a többiek szűk toroklata lehetetlenné teszik a bemenetelt.

A barlangok közt legnagyobb a II. számú „Medve-barlang“, melybe 30 ölnyre haladtunk be, fala lerakódott mészkőtegekből áll, melyeket a végig futó vizecseppek folytonos nedvességben tartanak. Ezeken kívül 4—5 barlang lehet, melyek kisebbszerűek lévén, mellőzöm.

A nagy büntetéseket közönyössége, megbánás nélkülsége, figyelmetlensége és hidegvérűsége csak is erkölcsi érzetük hiányából magyarázható ki. A talán be nem avatott járatan, ki erkölcsi álláspontjából kiindulva azoknak erkölcsi érzetet tulajdonít, nem tudja őket fel fogni (megérteni).

Az emberek rendesen azt gondolják, a büntettek szaporodása elfojtja az erkölcsi érzetet, azonban a dolog épen megfordítva áll, mert annak hiánya az oka a büntettek szaporodásának. A megbánás önkénytelen; mert akaratilag csak növekszik az előidézett elmélkedések és képzelődések által.

Vallásos érzelem és az erkölcsi érzet függetlenek egymástól. Amaz okszerűsége, félelmen és reménységen alapszik.

Vannak erkölcsi érzet nélküli büntetettek, kik az Istent kérik, hogy büntettők jól sikerüljön, s vannak kifejtett erkölcsi érzettel bíró istentagadók.

A szabad akarat, vagy az erkölcsi szabadság.

A szabad akarat, képesség az önelhatározásra, mely a cselekvények önkéntességében nyilvánul (vagy: a szabad akarat a cselekvények önkényességében nyilvánuló, önelhatározási képesség). Az szükségességekben föltételezi az akaratnak ellen érdekek által való befolyásolását, egy ellenkezést, s előlegezésválasztást, mert különben az csak kényszeres egyszerű akarás volna. Mindaddig, míg külső, vagy erkölcsi kényszer egyébire nem bír, mindig a legerősebb vonzerővel bíró indokok szerint cselekszünk. Mindazon esetekben azonban, mikor a legkellemesebb vágyaink szerint cselekszünk; melyek ereje tehát nem tőlünk, hanem szervezetünkől kifolyó, vagy más föltételektől függ; nem szólhatunk szabad-, hanem csak pusztá akaratról. Csak ott szólhatunk szabadakaratról, hol a legerősebb érzéki vágyakkal szemben erkölcsi ellenérdekek állanak, s az elhatározás az utóbbiak értelmében történik.

Az erkölcsi szabadság az erkölcsi elhatározások kényszerítő befolyásában áll.

Ha a legerősebb, vagy esetleg erkölcsileg is jó egy szersmind, s a szerint történik a tett, akkor a cselekvés nem szabad, hanem csak akkor az, ha amaz (t. i. a vágy) erkölcsileg rosz, s a tett mégis az erkölcsi kívánalmak szerinti.

A szabadakarat azon tevékenység, mely minket, a leginkább kielégítő érzéki vágyaktól egészen ellentétes erkölcsi indokok szerinti tetterre határoz.

Az üveghuta felé kerültünk, hol épen munkaszünet lévén, átnéztünk a Riegel-féle méhészpavillonba. A pavillon keresztalakban van építve, zöld színezettel és 106 köpüt foglal magában. A helyes méhészet által ez az első rangú méhészetek közé tartozik.

Este volt már, midőn haza értünk ez útból, teljesen elfáradva. Jól esett a mult éji kínos álom ismétlése is.

Reggel 6 óra felé szekérre ültünk Tölgyesbe menendők. A sima, egyenes úton nagyon kellemesen haladtunk, minden kanyarulat új tájképről vonta le fátyolát. Szikla, százados fenyőkkel benőtt hegyek, kopár dombok váltogatták egymást, a reggeli ködbe burkolózva.

8 óra felé lehetett, midőn Tölgyesre leértünk, honnan a reggeli után azonnal megindultunk „per pedes apostolorum“, Preszékár és a határszél felé. Szébbnél szébb hegyek. Mindjárt ott fekszik Tölgyessel szemben a „Vereskő“, melynek sárgavörös színe messze ellátszik, körülötte tanyáznak a borus fellegek.

Távol a messze ködében tűnik föl a Csalhó, melynek teteje egy szikla-fensíkot képez. A tiszta ég gyönyörű kékje egyként megragadó volt.

Nemsokára — 1/2 órai gyalogolás után — megérkeztünk a határszélre, hol Preszékár az első moldovai falu fekszik, hol az oláh határőrök felügyelete őrökdi éjjel-nappal. E határőrök megpillantásakor akaratlan mosoly fut végig ajkunkon.

Harisnya szoritja össze szarait, azaz: nem is szoritja, hanem todros, rendetlen ránczokban ögyeleg dinomdánom módjára. Lábai a szőrös bocsor rongyai közt vesz el, melynek elmaradozó részei halk suhogással vonzódnak utána. Fején egy fekete bőr-kucsma képezett barrikádot, melyre egy pulykatoll van zászlóként kitűzve. Vállairól rendes-katonáinkéhoz hasonló köpenyeg lóg le, vállára vetve nyugszik fegyvere, melynek végére egy szurony bigyeszkedett. Mindezekhez még egy sanyaru, komoly arezot kell képzelni s egy határőr kész van teljesen.

A határszélen kis patak foly, mely az ott elfolyó „Kis-Beszterczé“-be ömlik.

Ily kalandozások után azon az úton, melyiken jöttünk, hazatértünk ismét.

Mezey Miksa.

Minthogy szabadakaratot csak oly esetekben szólhatunk, melyekben az erkölcs is érdekelve van, az tehát azonos az erkölcsi szabadsággal.

Arra, hogy valaki magát a jóra szabadon elhatározhassa, nem elegendő, hogy értelmileg, s gondolatban tudja mi erkölcsileg jó, hanem még az erkölcsi értelem által megadott ösztönének, vagy is öntudatának is kell lennie; mert különben egészen történetes, eszébe jut e a törvény illető szakasza, míg az erkölcsi értelemmel felruházottnál, a lelkiismeret szükséges képen önként önmagától jelentkezik. Épen ezért a legjobb nevelés sem óvja meg az erkölcsös együgyűt a büntettek elkövetésétől.

(Folytatása következik.)

Hirrovat.

* **Ő Felsége a király** születése napját városunk f. hó 18-án fényesen ünnepelte meg. A róm. kath. egyház előtt úgy a hadsereg, mint a honvédség itt állomásozó összes fegyvernemei képviselve voltak, míg az egyházban az istenitizsületen az összes bíróságok, hatóságok, a testületek részt vettek, mi alatt a katonaság részéről három diszlövés tétetett. Este pedig az egész város — melynek minden egyes épületét nemzeti lobogó díszíté — fényesen kivilágított.

— **A brucki táborban** ő Felsége a legénységnek elismerése jelül öt napi külön zsoldot ajándékozott.

* **Időjárásunk** ép a mily kellemetlen és rendkívüli volt eddig, az utóbbi napokban annyira megjavult, s mintegy a legszebb nyári napokat éljük. — Hirszerint Párisban azonban a hőség oly magas fokra emelkedett, hogy ott naponként 12—15 ember kap rendszeren nap-szúrást.

— **Szászsebesen** hétfőn történt meg a képviselőválasztás. Az első városi kerületben Zay Adolf ügyvéd-jelölt 230 szavazattal (Tausch egy szavazatot nyert). A szék részéről pedig Kállai Benjámin Steinacker Edmund ellenében, ki 34 szavazattal kisebbségben maradt, képviselőkké választattak.

* **A helyi iparos dalegylet** folyó hó 22-kén, azaz: vasárnap a szász-régeni polgári zenekar közreműködése mellett az Elbában reuniót fog rendezni, melyen a program végével a táncmulatság fogja kezdetét venni.

* **Hangverseny.** Mult szerdán tartatott meg a „Tránsylvánia“ dísztermében Máthé István hangversenye, hol közreműködött a helyi zenekedvelők egylete, úgy Wégler Gyula, Dieső Béla és Mentovich Gyula urak. A termet kicsiny, de szakértő közönség töltte be s a kilencz pontból álló program 3/4 11 órakor ért véget. Nem akarjuk pontonként fölemlíteni azokat, de mindenesetre ki kell jelentenünk, hogy azok végével a közönség sokkal nagyobb megelégedés és benyomás érzetével távozott el, mint a milyennek reményével a hangversenybe jött. Valóban fájlatthatják mindazok, kik jelen nem voltak, hogy egy élvezetes zene-estélyt — milyen közönségből bizonyára nem lesz — elveszítettek.

— **A vajda-hunyadi várban** ő Felsége születése napján tették le ünnepélyesen a Hunyadi erkély alapkövét.

— **A maros-vásárhelyi ügyvédi kamara** névjegyzékéből Gerich Adolf székely-udverhelyi ügyvéd közjegyzővé lett kineveztetése folytán kitöröltetett.

— **Velocipeden** teszi meg Mr. Nain angol, Zubovitsnak fiaskója, az utat Bécsből Párisig. Azt hiszi, hogy 11—12 nap alatt célját fogja érni. A velocipéd 45 fontot nyom és hajtókereke átmérője 51 hüvelyk.

* **A „Hermanstädter Ztg.“** mint igen nagy különösséget említi meg, hogy a Szent István király napján a róm. kath. egyházban magyar hitszónoklat tartatik. — Valóban Szebenben ez méltó megütközésre nyujthat alkalmat, hol alig hallhatni magyar szót!

* **Tegnap** Szent István király napján a helyi r. kath. egyházban nagy istenitizsület tartatott, hol a katonai hatóság és tisztség testületileg részt vett. Ezzel kapcsolatban megemlíthetjük, hogy ez alkalommal Budapestén megtartatott a szokásos kar-körülhordozás és ez ünnepély ötletéből az összes vasútak az útasok javára 5% leengedést tettek; azonban a magyar keleti vasút ezt nem tette, nem lévén szokása a közönség kedvében járni.

Kimutatás

a maros-vásárhelyi jótékony nőegylet pénztári állásáról
1874. január 1-től 1875. június 30-áig.

Bevétel.

1875. évről átjött készpénzben . . .	112	frt	15	kr.
1875. január 1-én 4800 frt Erdély kár- pótlási papírok szelvényeiből . . .	117	"	17 ¹ / ₂	"
1874. december 10-ki sétahangverse- nyéből	3	"	32	"
Szikszai Ilka részéről kisorolt szőnyeg- ből ajándékképpen	60	"	—	"
A koszoru-estélyek rendező választmá- nya ajándékozott	24	"	88	"
Nyéki János színigazgatótól	14	"	4	"
Baruch Adolf ur ajándékozott	16	"	95	"
Egy kötlevélből befizetődött	50	"	—	"
Tkts. Páll-Károlyné férje halála em- lékéül ajándékozott	100	"	—	"
Az egyleti tagoktól folyó év június 30-ig befizetett díjak összegéből . . .	225	"	—	"
Összesen: 723 frt 51¹/₂ kr.				

Kiadás.

Jan. 1. 29 szegénynek rendes havi segély .	60	frt	—	kr.
Egy nőnek rendkívüli segély	10	"	—	"
Összesen	70	"	—	"
Febr. 1. 30 szegénynek rendes havi segély .	63	"	—	"
Egy férfinak rendkívüli segély	3	"	—	"
Összesen	66	"	—	"
Márc. 1. 30 szegénynek rendes havi segély .	63	"	—	"
Három nőnek temetési költségére . . .	12	"	—	"
Egy férfinak rendkívüli segély	2	"	—	"
Komáromi Albert könyvkötőnek	1	"	50	"
Összesen	78	"	50	"
Ápril 1. 28 szegénynek rendes havi segély .	61	"	—	"
Két férfinak rendkívüli segély	10	"	50	"
Egy család gyermekeinek félővre seg. .	15	"	—	"
Összesen	86	"	50	"
Máj. 1. 30 szegénynek rendes havi segély .	61	"	—	"
Egy nőnek rendkívüli segély	3	"	—	"
Két férfinak rendkívüli segély	4	"	—	"
Csiki Lajos könyvkereskedő számlái . . .	2	"	—	"
Imreh Sándornak számlára	9	"	10	"
Összesen	79	"	10	"
Jun. 1. 30 szegénynek rendes havi segély .	60	"	—	"
Pardi polgárnak csizmára	5	"	—	"
Pardi polgárnak meghívók kihordása . .	2	"	—	"
Kalki Ferencznek a gyűlési terem kitisztításáért	2	"	—	"
Egy férfi temetésére	4	"	—	"
Egy férfinak rendkívüli segély	2	"	—	"
Egy nőnek rendkívüli segély	2	"	—	"
Pardi polgárnak 6 havi fizetésére . . .	18	"	—	"
Összesen	95	"	—	"
Készpénzkészlet kiegyenlítés	248	"	41 ¹ / ₂	"
Összesen 723 " 51¹/₂ "				

Maros-Vásárhelyt, 1875. június 30-án.

Fenyő István, nőegyleti pénztárnok.

Gr. Toldalagi Eszter, Tolnay Lajosné,
n. e. elnök. n. e. titkár.

Bécsi tőzsdei árkelet.

(augusztus 20-án.)

5% metallique	70.80
5% nemz. államkölcsön	64.15
1860. államkötvény	11270
Bankrészvény	9.21
Hitelrészvény	216.80
London	111.50
Ezüst	101.15
Arany	5.26 ¹ / ₂
Napoleon arany	8.91 ¹ / ₂
Földteh. ment. kötvény magyarhoni .	82. —
" " " temesi	80.75
" " " erdélyi	81. —
" " " horvát-slavon	84. —

Felölös szerkesztő:

KUTI ALBERT.

Hirdetmények.

A Borsodi Demeter-féle üzlet végeladása

szept. hó 30-án visszavonhatlanul megszűnik,
miről a t. cz. közönség előlegesen értesítettik, hogy még ideje legyen szükségleteit fedezni;
tekintve azt, hogy ily kedvező alkalom

olcsó bevásárlásra

egyhamar nem fog kinálkozni.

Különösen ajánlatnak az iskolák megnyitására beérkező fiatalságnak
a szükséges

iskolai kellékek bevásárlása,

melyek különös leszállított árban számíttatnak.

Figyelmet érdemelnek a közelgő őszi és téli időnyre

szükséges

petroleum-lámpák s az ezekhez való üvegnemük,

továbbá:

norinbergi diszáruk, porcelán és üvegtárgyak,

melyek még mind dús választékban vannak, úgy, hogy

a t. vevők csak is saját érdekükben cselekesznek,

ha ezen üzletet felkeresik és mindennapi szükségleteiket ily

ritka jutányos áron fedezik.

(131) (1-6)

Új vaskereskedés!

Van szerencsém tudatni a helybeli és vidéki t. cz. közönséggel, hogy a főtérén, plé-
bánia épület alatt, a róm. kath. nagytemplom közvetlen szomszédságában

TÖRPÉNYI JÁNOS,

czég alatt

egy vas, műszer-, norinbergi-áru és konyhaszer üzletet nyitottam, hol minden e
szakba vágó cikkek; u. m.: vasak, pléhek, szegek, mindenféle épület és bútör vasalások, asz-
talos, lakatos, kerékgyártó, aranyműves és más iparágakhoz megkívántató kitűnő minőségű mű-
szerek, érez és egy darabból préselt zománczolt pléh konyha edények, igen jó
asztali, csemegéző és konyha kések, kalanak s más újabbnál újabb gyakorlati háztartási cik-
kek, új kilo súlyok és finom czin liter űrmértékek borárosoknak, előzékeny kiszol-
gálás mellett, jutányos áron megszerezhetők.

Különösen ajánlom a boros gazda urak figyelmébe új czinvegyitékű csavaros
hordó-csapjaimat, miből a főraktár Erdélyre nézve kizárólag nálam van, s melyek czélsze-
rűségöknél fogva, a mennyiben semmiféle savany azoknak nem árt, tökéletes légmentesen zárnak,
könnyen és tisztán kezelhetők, minden eddig ismert csapokat felülmúlnak.

Semmi költséget nem kiméltem, hogy üzletemet a mai kor igényei szerint rendezem
be, és gondom lesz mindig reá, hogy mindazon újabb találmányokat, melyek a t. cz. közönség
házi és magán szükségletére czélszerűnek bizonyultak be, üzletembe megszerezsem. Ilyen gya-
korlati találmányokból jelenleg is szolgálhatok új húsvágókkal, kávépergelő- és őrlők-
kel, forróvíz által melegíthető tányérok, leves- és tejszűrőkkel, sodrony
ételboritokkal, kő- és brittania thea-kannákkal, kitűnő kézi- kerti- és vi-
rág-fecskendőkkel stb. stb., melyeket — készitési helyökről — az eredeti angol
gyárakból hozattam meg. E szaknába vágó ismereteim, melyeket mint kereskedelmi utazó
a bel- és külföldi gyárakban, valamint több kiállításon, melyekből kiemelem az
1871-ik ulmi és 1873-ik bécsi világkiállitást, — mely utóbbit, mint
egy külföldi gyár képviselője, több hónapon át volt alkalmam tanulmányozhatni, — szereztem,
azon kellemes helyzetbe juttattak, hogy árúimat mindig legelső kézből, tehát legjutá-
nyosabban kaphatom meg, s ennél fogva a versenyt minden irányban kiállhatom!

Maros-Vásárhelyt, augusztus hó 1-én 1875.

Teljes tisztelettel

Törpényi János.

Nyomtatta Imreh Sándor Maros-Vásárhelyt az ev. ref. főiskola gyorsajtaján 1875.